

AGENDA PRO ČESKOU ZAHRANIČNÍ POLITIKU 2013

— Ed. —

Vít Dostál
Jakub Eberle
Tomáš Karásek

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

PRAHA 2013

AGENDA PRO ČESKOU ZAHRANIČNÍ POLITIKU 2013

— Ed. —

Vít Dostál
Jakub Eberle
Tomáš Karásek

Asociace
pro mezinárodní
otázky
Association
for International
Affairs

AGENDA PRO ČESKOU ZAHRANIČNÍ POLITIKU 2013

Editori – VÍT DOSTÁL, JAKUB EBERLE, TOMÁŠ KARÁSEK

Autoři – ANTONÍN BERDYCH, VÍT DOSTÁL, JAKUB EBERLE, LENKA FILÍPKOVÁ,
ZORA HESOVÁ, ALŽBĚTA CHMELAŘOVÁ, TOMÁŠ KARÁSEK, JIŘÍ KOCIAN, VÁCLAV
KOPECKÝ, VIERA KNUTELSKÁ, JAN KUŽVART, MICHAL THIM, VLAŽKA VOTAVOVÁ,
JAKUB ZÁHORA

Jazyková korektura – KATEŘINA PLESKOTOVÁ, VLAŽKA VOTAVOVÁ

Grafická úprava – JAN VÁCLAV

Tisk – BCS, S.R.O.

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné nebo elektronické publikace nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele.

Názory vyjádřené v textu nejsou oficiálním stanoviskem Asociace pro mezinárodní otázky.

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

Žitná 27/608

CZ 110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 813 460

info@amo.cz

www.amo.cz

© AMO 2013

ISBN 978-80-87092-20-0

OBSAH

Seznam použitých zkratk	8
Předmluva	9
Jak jsme známkovali?	11
Úvod: přešlapování české zahraniční politiky v roce 2012	15
Česká republika v Evropské unii	21
Visegrádská spolupráce v české zahraniční politice	27
Klíčové bilaterální vztahy	31
Východní Evropa a Balkán	37
Blízký východ	41
Asie	45
Lidskoprávní a transformační politika	49
Bezpečnostní a obranná politika	53
Ekonomická diplomacie	57
Shrnutí hodnocení	61
Doporučení	65
O vydavateli	69

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CZ V4 PRES - Předsednictví ČR ve Visegrádské skupině
EBA - Evropský orgán pro bankovníctví
EDA - Evropská obranná agentura
EED - Evropská nadace pro demokracii
ES - Exportní strategie ČR
ESM - Evropský stabilizační mechanismus
FS - Fiskální smlouva
MO - Ministerstvo obrany
MPO - Ministerstvo průmyslu a obchodu
MSV - Mezinárodní strojírenský veletrh
MV - Ministerstvo vnitra
MVF - Mezinárodní visegrádský fond
MZV - Ministerstvo zahraničních věcí
NSPA - NATO Support Agency
ODS - Občanská demokratická strana
PL V4 PRES - Předsednictví Polska ve Visegrádské skupině
SDEU - Soudní dvůr Evropské unie
ÚV - Úřad vlády
V4 - Visegrádská skupina
V4EaP - Visegrad 4 Eastern Partnership Program
VFR - Víceletý finanční rámec
VP - Východní partnerství

PŘEDMLUVA

Milí čtenáři,

už posedmé vám Asociace pro mezinárodní otázky nabízí své hodnocení české zahraniční politiky za uplynulý rok a doporučení pro nadcházejících dvanáct měsíců. Publikace, kterou držíte v ruce, nemá ambici postihnout všechny detaily, naopak se cíleně zaměřuje na ty funkční a regionální aspekty, které považujeme za prioritní z hlediska zájmového i hodnotového zakotvení zahraniční politiky ČR.

Loňská Agenda přišla s inovací v podobě číselného známkování výkonu české diplomacie. Ve snaze přinést co nejužitečnější hodnocení jsme letos přidali úvodní analytickou kapitolu s hodnocením podle klíčových průřezových kritérií. Současně jsme několika vybraným tématům přiřadili status strategické nebo významné priority, abychom lépe vyjádřili přesvědčení o nezbytnosti řazení témat podle jejich důležitosti. Kompletní představení našeho hodnotícího postupu najdete na následující straně.

V souladu s vnímanými prioritami jsme upravili i strukturu Agendy, která v této verzi zahrnuje novou kapitolou věnovanou bilaterálním vztahům se strategickými partnery či hodnocení české zahraniční politiky v oblasti ekonomické diplomacie.

Nově jsme pojali i soubor doporučení. Zatímco předchozí ročníky Agendy zahrnovaly tuto část do jednotlivých kapitol, letos jsme se rozhodli shrnout doporučení ke klíčovým aspektům české zahraniční politiky v roce 2013 do samostatně formulovaných deseti bodů, které však pochopitelně vycházejí z analýzy předchozího období.

Věříme, že novou podobu Agendy shledáte zajímavou a přínosnou. Těšíme se na vaše reakce, které jsou pro nás důležitým impulsem k dalším inovacím, a přežeme příjemné čtení.

EDITOŘI

JAK JSME ZNÁMKOVALI?

Hodnotili jsme na klasické české školní stupnici od jedničky do pětky, a to ve dvou částech:

1. Úvodní kapitola se zaměřuje na následující průřezové ukazatele:
 - a. **POLITICKÉ NASAZENÍ** vyjadřuje ochotu politických elit zabývat se zahraničněpolitickými problémy, vnímat jejich důležitost, zasazovat se o jejich řešení a nečinit je rukojmím nesouvisejících vnitropolitických sporů.
 - b. **INSTITUCIONÁLNÍ SOUDRŽNOST** označuje koherenci prosazování zahraničněpolitických zájmů mezi jednotlivými ústavními institucemi (prezident, vláda) a ústředními orgány (MZV, MPO, MO, MV, Úřad vlády).
 - c. **STRATEGICKÁ VIZE** představuje schopnost dlouhodobějšího výhledu, přesah čistě taktických kroků a v neposlední řadě ochotu a odvalu formulovat priority a podle nich výkon zahraniční politiky strukturovat.
 - d. **PROAKTIVNÍ PŘÍSTUP** je snahou překonávat reaktivní pojetí zahraniční politiky a cílevědomě ovlivňovat mezinárodní prostředí a zejména partnerské státy prostřednictvím vlastní politické iniciativy.
 - e. **MEZINÁRODNÍ RELEVANCI** chápeme jako kategorii vyjadřující souznění českých politiků a diplomatů s dominantními trendy, které hýbou mezinárodními vztahy, včetně evropské politiky.
2. Jednotlivé tematické a regionální okruhy české zahraniční politiky, které jsou známkovány přímo v příslušných kapitolách. Zde jsme sledovali tři ukazatele:

- a. **AKTIVITA** (40 % známky), definovaná jako četnost a rozsah konkrétních kroků (počínaje rétorickými akty a konče podepisováním smluv, vysíláním jednotek apod.) a jejich efektivnost z hlediska fungování české zahraniční politiky. „Výbornou“ známkou jsme hodnotili aktivní politiku charakterizovanou nevynucenou iniciativou; „chvalitebnou“ aktivní politiku v reakci na mezinárodní dění; „dobrou“ omezené, převážně reaktivní kroky bez vlastní iniciativy; „dostatečnou“ převážně pasivní postoj a omezenou aktivitu; a „nedostatečnou“ zcela pasivní postoj České republiky bez jakékoliv aktivity.

- b. ODHODLÁNÍ (40 %), neboli „vážnost úmyslů,“ které danou zahraničněpolitickou aktivitu provázejí, tj. zda byla součástí dlouhodobě uskutečňovaných záměrů, zda byla konsistentní s předchozími kroky a zda byly na její realizaci alokovány dostatečné lidské a finanční prostředky.
- „Výborné“ hodnocení si vysloužilo strategické jednání vycházející plně z dlouhodobých záměrů a podepřené dostatečnými zdroji; „chvalitebné“ aktivity vycházející částečně z dlouhodobých záměrů a podepřené omezenými zdroji; „dobré“ hodnocení dostala taktická reakce beroucí alespoň částečně v potaz existující strategické záměry a zdrojový rámec; „dostatečné“ taktická reakce bez dlouhodobých souvislostí s velmi omezeným zdrojovým zajištěním; a jako „nedostatečné“ bylo hodnoceno chaotické jednání bez zdrojového zajištění.
- c. DOPADY (20 %), tedy zda deklarované úmysly vedly ke kýženým výsledkům (tj. jestli byla smlouva podepsána, politický vězeň propuštěn, zdroj energie zajištěn atd.).
- „Výbornou“ známku jsme udělovali při dosažení všech deklarovaných cílů; „chvalitebnou“ při dosažení většiny deklarovaných cílů; „dobrou“ za dosažení omezeného počtu deklarovaných cílů; „dostatečnou“ při dosažení jen menší části deklarovaných cílů; a „nedostatečnou“ v případě, kdy nebylo dosaženo žádných deklarovaných cílů.

Jednotlivé oblasti jsme dále rozlišili podle jejich významu pro ČR. Vybrali jsme několik strategických priorit, které jsou v textu označené třemi hvězdičkami (***), a několik dalších významných priorit (dvě hvězdičky – **). Ostatní témata mají hvězdičku jednu (*).

K výsledné známce, která je uvedena na obálce knihy, jsme potom došli následujícím způsobem:

- 30 % tvoří hodnocení průřezových ukazatelů v úvodní kapitole,
- 70 % tvoří vážený průměr hodnocení jednotlivých oblastí. Každá dílčí známka byla započtena podle priority daného tématu – např. „tříhvězdičkové“ téma tedy bylo ve výpočtu zohledněno s trojnásobnou váhou tématu „jednohvězdičkového“.

**ÚVOD: PŘEŠLAPOVÁNÍ
ČESKÉ ZAHRANIČNÍ
POLITIKY V ROCE 2012**

Ohlédnutí za českou zahraniční politikou v roce 2012 nabízí snadný závěr, že se jednalo spíše o klidné, a tedy i méně významné období. Na jedné straně je nezpochybnitelné, že ČR nestála před velkými otázkami typu zřízení radarové základny nebo schválení Lisabonské smlouvy. Po přípravách nových verzí zásadních dokumentů z let 2010 a 2011 (Bezpečnostní strategie ČR a Koncepce zahraniční politiky ČR) je jisté uklidnění logicky na místě. Na straně druhé však nelze přehlížet, že toto „zahraničněpolitické ticho“ bylo do velké míry způsobeno nedostatkem jasných strategických vizí a silného politického vedení. Česká republika proto často působila jako do sebe zahleděný aktér, který nemá přílišný zájem o zasahování do dění ve svém okolí.

ČR nepochybně čelí výzvám, které pramení spíše z vnitrostátního než zahraničněpolitického vývoje. To však není ospravedlněním pro to, aby klíčoví představitelé rezignovali na formulaci české pozice k současným světovým problémům. Na nejvyšší politické úrovni v roce 2012 chyběla dostatečně hlasitá, konzistentní a jasná vyjádření např. k otázkám dalšího vývoje evropské integrace a pozice ČR v Evropské unii, posilování autoritářských tendencí v Rusku, orientaci bezpečnostní politiky po odchodu z Afghánistánu v roce 2014, konfliktu v Sýrii, výrazně kritičtějším postoji USA a EU k politice Izraele nebo boji proti změně klimatu. Ve všech případech se přitom jedná o témata, k nimž nejenže má ČR co nabídnout, ale která se jí především bezprostředně dotýkají.

Absence politického vedení byla o to větším problémem v situaci, kdy se Koncepce zahraniční politiky ČR z roku 2011 vydala cestou nejmenšího společného jmenovatele a neurčila prosazování zájmů a hodnot jednoznačný směr. Nedostatečnou úroveň strategického plánování pak jen potvrzuje fakt, že vláda dosud nepředložila koncepční dokument k evropské politice, k němuž se zavázala v programovém prohlášení. Problematická je také podoba Obranné strategie ČR, která je kvůli uspěchané přípravě, kdy byla na poslední chvíli posunuta uzávěrka a výrazně zúžen autorský kolektiv, spíše promarněnou příležitostí.

Dlouhodobé podečňování mezinárodního kontextu českou politickou scénou v roce 2012 bohužel zintenzivnilo neblahý trend, jímž je přelévání vnitropolitických a stranických konfliktů do fungování zahraniční politiky a obrazu České republiky ve světě. Asi nejtypičtějším projevem této tendence byl projev premiéra Nečase na brněnském strojírenském veletrhu, v němž jako „módní politické projevy“ odsoudil podporu odsouzeným členkám ruské skupiny Pussy Riot nebo tibetskému dalajlámovi. Na zpochybnění premis české zahraniční politiky i jejich konkrétních projevů má premiér jistě právo – byť si lze představit vhodnější fórum pro prezentaci takové kritiky. Z politického kontextu ovšem vyplývá, že jeho

projev nebyl vážně míněnou snahou zahájit debatu o zahraničněpolitických prioritách, ale taktickým krokem reagujícím na otřesenou pozici v rámci ODS.

Existenci několika mimoběžných linií zahraniční politiky se tak v roce 2012 rozhodně nepodařilo překonat – spíše naopak. Zjevné rozpory mezi postoji Černínu, Hradu a Strakovy akademie panovaly nejen v otázkách evropské integrace, ale bylo možné je postřehnout i v reakcích na nejnovější vývoj v arabském světě včetně občanské války v Sýrii, v Rusku či v srbsko-kosovských vztazích. Vláda, která by měla zahraniční politiku zaštiťovat, byla v klíčových otázkách rozpolcena mezi ODS a TOP 09. Odcházející prezident, který je v dikci Ústavy vykonavatelem vládní politiky a reprezentantem národních zájmů, využíval zahraniční politiku jako hlásnou troubu svých soukromých názorů, které často byly s vládními stanovisky a postoji MZV v přímém rozporu. Ozvěnou konfliktů na nejvyšší politické úrovni byla nedostatečná koordinace či dokonce institucionalizovaná rivalita na úrovni ministerstev a dalších centrálních úřadů. Jako příklad může sloužit nejen opakovaně konstatované – a stále neřešené – soupeření mezi MZV a MPO v oblasti ekonomické diplomacie, ale i lapsy v komunikaci ministerstev zahraničí a vnitra při udělování politického azylu ukrajinským občanům.

Nejde jen o to, že se ve stranických a byrokratických hrách ztrácí sama idea jednotného prosazování zájmů státu a jeho občanů. Tyto hry necílí primárně na zahraniční aktéry, ale přesto – nebo možná právě proto – mohou mít závažné dopady na důvěryhodnost země u ostatních členů mezinárodního společenství. Zpochybnění zásadního postavení ochrany lidských práv utvrdí Rusko nebo Čínu v přesvědčení, že tato dimenze české zahraniční politiky je jen zástěrkou pro jiné zájmy. Dvoukolejný systém ekonomické diplomacie nemůže přinést kýžený efekt v podobě účinnější podpory českých exportérů a investorů v zemích, kde se bez pomoci státu neobejdou. Programy transformační spolupráce neponesou kýžené ovoce, budeme-li současně občanům Ukrajiny a Běloruska prostřednictvím vizové politiky dávat najevo, že nestojíme o jejich přítomnost nebo dokonce návštěvu na našem území. Partnery v EU budeme těžko vnímání seriózně, když se čeští politici nejsou schopni dohodnout na vytvoření trvalého, funkčního mechanismu koordinace evropských záležitostí, nemluvě o postojích prezidenta, který stojí zcela mimo seriózní integrační diskurz. Tyto problémy navíc nejenže nejsou řešeny, ale na politické úrovni se o nich nevede ani vážná diskuze.

Výše zmíněné politické a institucionální spory jen podtrhují fakt, že česká zahraniční politika je v důležitých otázkách nekonzistentní, reaktivní a postrádá strategický rozměr. Navzdory spektru přijímaných doku-

mentů nelze identifikovat nic, co by připomínalo českou grand strategy. Priority zahraniční politiky nejsou zřetelné, protože schopnost oddělit podstatné od méně důležitého vyžaduje dlouhodobou strategickou rozva hu i politickou odvalu – a obojího se v současné situaci české zahraniční politiky nedostává. Důsledkem jsou opatrnické postoje, které kromě ob časného trucování v evropských otázkách nevedou k jasné, viditelné mezinárodní iniciativě, jež by se opírala o dobře vyjednaný a pevný domácí konsensus. V situaci, kdy Českou republiku neohrožuje žádná větší externí ani vnitřní nebezpečí a může těžit ze všeobecně příznivého mezinárodního kontextu, není politická reprezentace schopna přijít s vizí, která by tohoto stavu dokázala kreativně využít.

Na druhou stranu je třeba konstatovat, že se české zahraniční politiky daří v tématech, na kterých existuje široká shoda, ke kterým diplomacie a státní správa přistupují aktivně a která se těší dlouhodobé politické podpoře. Nejlepší výsledky lze nalézt v politice vůči sousedům, a to v multilaterální i bilaterální dimenzi. Na první polovinu roku 2012 připadl druhý semestr českého předsednictví ve Visegrádské skupině. České republice se podařilo dosáhnout pokroku ve všech dimenzích spolupráce, které byly identifikovány jako prioritní. Visegrád díky společnému úsilí ovlivnil vyjednávání o podobě kohezní politiky Evropské unie v příštím víceletém finančním rámci, spustil další projekty pro země západního Balkánu a Východního partnerství a dohodl se na užší spolupráci v obranných a bezpečnostních záležitostech.

Koncepce zahraniční politiky identifikovala dva sousedy České republiky, Německo a Polsko, jako strategické partnery. V obou případech je vidět, že česká diplomacie na vysoké kvalitě těchto relací pracuje, třebaže výše zmíněná absence vize a odvahy obecně brání intenzivnější spolupráci v klíčové otázce dneška – budoucnosti Evropské unie. Vzájemná blízkost a silící propojenost středoevropského prostoru přináší potřebu odstraňovat problémy, které z vysoké intenzity vztahů vyplývají a které se vyskytují téměř každodenně a v různých sektorech (např. energetika, ochrana spotřebitele, ochrana životního prostředí). Kromě vysoké intenzity politických kontaktů je v těchto případech důležité upevňovat vztahy státní správy na různých úrovních. Pozitivní, otevřený a aktivní přístup České republiky v otázkách jako je protidrogová politika, hraniční kontroly nebo ochrana spotřebitele proti závadným potravinářským výrobkům přispívá ke kultivaci vztahů se sousedy. Atmosféra důvěry je zde zásadní, protože negativní důsledky plynoucí z jejího nedostatku se rychle dotýkají občanů samotných.

V roce 2012 byla také viditelná snaha o zkvalitnění a racionalizaci zahraniční služby. Na klíčové velvyslanecké posty byly jmenovány zkušené

a kompetentní osoby. Martin Povejšil nastoupil na post velvyslance při EU a Jiří Šedivý obsadil pozici velvyslance při NATO. Ministerstvo zahraničních věcí navíc odolalo několika snahám Hradu o dosazení prezidentských kandidátů na velvyslancké pozice. Třebaže v roce 2012 skončil mandát i několika ambasadorům v důležitých zemích (Rusko, Rakousko) kteří ihned nebyli nikým nahrazeni, nelze tuto skutečnost vnímat jako selhání Černínského paláce. Naopak, na vině je prezident, jenž se pokouší do personálních záležitostí MZV zasahovat způsobem, který mu nepřísluší.

Kladně lze také hodnotit rozhodnutí vlády pokračovat v roce 2013 v racionalizaci zahraničního zastoupení. Po několika vlnách pouhého zavírání velvyslanectví by mělo dojít k otevření nových úřadů. MZV navíc slibuje nízkorozpočtový formát zastupování českých zájmů. Spolu se sdílením prostor s jinými zeměmi, což je od roku 2012 také případ českého zastoupení v Arménii, se jedná o trend, který jde vsčric skutečné diplomacii 21. století.

Trend volající po větší otevřenosti a transparentnosti chodu veřejných institucí se nevyhnul ani Ministerstvu zahraničních věcí, které je třeba pochválit za celou řadu kroků v tomto směru. Na internetových stránkách MZV jsou dnes již snadno dohledatelné informace k veřejným zakázkám či rozpočtovým výdajům. Ministerstvo také již koncem roku 2011 obnovilo vydávání bulletinu Zahraniční politika České republiky, na různých úrovních pak probíhaly konzultace mezi ministerstvem a širší odbornou veřejností. V této souvislosti je ale třeba poukázat na skutečnost, že existují velké rozdíly mezi jednotlivými odbory a v některých případech stále převládá přesvědčení, že formulování a zastupování zájmů ČR je záležitostí úzké elity odborníků. V kontextu 21. století je nutné si uvědomit, že i zahraniční politika je politikou a měla by proto být do maximální míry otevřená vstupům z odborné i široké veřejnosti. V mnoha případech – např. co se týče výše zmíněné debaty o racionalizaci zastupitelské sítě nebo čekání na koncepci evropské politiky – však informace i v roce 2012 proudily spíše sporadicky a dialog probíhal selektivně.

V souhrnu byla česká zahraniční politika v roce 2012 kombinací převládající politické indolence a víceméně profesionálního fungování na úřednické úrovni. Její institucionální, programový a procedurální potenciál tak bohužel zůstává nevyužit. Cesta ke změně vede jednoznačně přes obnovení konsensu a zájmu politických elit. Rok 2013 může v tomto ohledu přinést zajímavé impulsy s ohledem na zcela novou situaci po první přímé volbě prezidenta, který v zahraniční politice tradičně zastává významnou roli. Otázka, jak se bude účinkování Miloše Zemana lišit od působení Václava Klause, bude v roce 2013 jednou z velkých neznámých. Prezident s nově koncipovaným mandátem může sehrát pozitivní roli

při zachování politické stability, bez níž je účinná zahraniční politika jen těžko představitelná. S ohledem na dosavadní zkušenosti si nelze než přát, aby byl vklad nového prezidenta pozitivnější než často svéhlavé a nekonstruktivní jednání jeho předchůdce.

Hodnocení

POLITICKÉ NAsAZENÍ	4
INSTITUCIONÁLNÍ SOUDRŽNOST	4
STRATEGICKÁ VIZE	3
PROAKTIVNÍ PŘÍSTUP	3
MEZINÁRODNÍ RELEVANCE	4

ČESKÁ REPUBLIKA
V EVROPSKÉ UNII

POSTOJ K PROHLUBOVÁNÍ INTEGRACE

Pokračující hospodářské problémy některých zemí vedly v roce 2012 k dílčímu prohloubení evropské integrace a k dalekosáhlým úvahám o budoucnosti EU. ČR se do těchto projektů ani diskusí aktivně nezapojila.

Na přelomu roku 2011 a 2012 byl finalizován text Smlouvy o stabilitě, koordinaci a řízení v hospodářské a měnové unii (tzv. Fiskální smlouva – FS). ČR se k FS nepřipojila, přestože v listopadu 2011 podpořila prakticky totožná ustanovení v rámci tzv. šestibalíčku – sekundárněprávního nástroje směřujícího ke stejným cílům. Argumentace údajnou nedostatečnou silou smlouvy a právními výhradami působila při souhlasu všech ostatních zemí EU s výjimkou Spojeného království absurdně. Vláda ČR podporující fiskální stabilitu, jíž se zaštiťuje i na evropské úrovni např. při jednání o víceletém finančním rámci, se odmítla připojit k nástroji, který měl tuto stabilitu na evropské úrovni pomoci zajistit.

Povaha argumentace naznačuje, že premiér byl v této otázce tlačen negativním postojem ODS a prezidenta vůči jakémukoliv prohlubování integrace a – implicitně – obavou ze ztráty své pozice ve straně. Postoj, který prosadil díky spojenectví s Věci veřejnými, zastávajícími v evropských otázkách indiferentní názory, byl kritizován TOP 09. Ministr zahraničních věcí a předseda této strany Karel Schwarzenberg však pouze pohrozil odchodem z vlády v případě opuštění hlavního proudu integrace, aniž by varování blíže specifikoval.

Ačkoli přímé důsledky neúčasti na FS jsou bezprostředně těžko zaznamatelné, pozice ČR v EU tímto krokem ovlivněna byla. Stejně, jako v případě pádu vlády uprostřed předsednictví a odkládání podpisu Lisabonské smlouvy, dala česká politická reprezentace najevo, že evropská politika je podružným tématem využívaným jako rukojmí při vnitrostátních a vnitrostranických rozepřích.

ČR je na okraji debat o další politické integraci EU, o jejíž potřebě hovoří řada představitelů dalších členských států a unijních institucí. Možné podoby dalšího směřování EU načrtl ve své zářijové Zprávě o stavu Unie předseda Evropské komise Barroso a Herman Van Rompuy v textu „Směrem k opravdové hospodářské a měnové unii“, publikovaném v červnu a v prosinci, připomínající kromě aktuálních hospodářských a monetárních otázek také téma politické legitimacy Unie. Řadu návrhů prezentovala i Skupina pro budoucnost Evropy, kterou na jaře inicioval německý ministr zahraničních věcí Westerwelle. Český ministr zahraničních věcí nebyl do této skupiny přizván, nebo se jí odmítl zúčastnit.

Výše uvedené návrhy zůstaly v české politice zcela oslyšeny, a to jak vládními představiteli, kteří si dle předchozích stanovisek prohlubování

EU nepřejí, tak zástupci vládních i opozičních politických stran, podporujících další integraci EU.

Hodnocení

AKTIVITA	5
ODHODLÁNÍ	5
DOPADY	4
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	5+

RATIFIKACE ZMĚNY ČLÁNKU 136 SMLOUVY O FUNGOVÁNÍ EVROPSKÉ UNIE

—
*

Členské státy EU se v roce 2011 dohodly na změně článku 136 Smlouvy o fungování EU, která měla zajistit legální a legitimní fungování Evropského stabilizačního mechanismu (ESM), stojícího mimo rámec primárního práva. Po vypracování vládního stanoviska, podle kterého nedochází uvedenou změnou k přenosu žádných pravomocí na evropskou úroveň, byl zahájen ratifikační proces.

Schvalování změny se ale setkalo s obstrukcemi. Senátem prošla v dubnu jen těsně (pro hlasovalo 39 senátorů při kvoru 38) a Sněmovnou v červnu až v odloženém hlasování (pro 140, kворum 120). Přes souhlas vlády i parlamentu změnu odmítl podepsat prezident, což vyjádřil v reakci na výzvu Senátu k tomu, aby k ratifikaci přikročil. ČR je jedinou zemí, která změnu článku 136 neratifikovala. Klaus navíc změnu odmítl podepsat s tím, že nesouhlasí s ESM, kterého se však článek 136 právně netýká. Diskutabilní je navíc ústavněprávní otázka, zda prezident může podpis mezinárodní smlouvy schválené parlamentem odmítnout.

Pouze někteří opoziční senátoři a poslanci na prezidentův postoj reagovali rozhořčením. Vláda nepodnikla žádné kroky a nikdo z poslanců ani senátorů nepředložil tuto věc k Ústavnímu soudu, který by mohl trvale vyjasnit vztah prezidenta k ratifikacím mezinárodních smluv.

České zdržování a následné odmítnutí změny primárního práva nemělo na zahájení činnosti ESM nakonec žádný vliv. Soudní dvůr Evropské unie na konci listopadu konstatoval, že i bez této změny není Smlouva o ESM v rozporu s primárním právem a členské státy měly právo ji podepsat a ratifikovat. ČR přesto na určitou dobu vrhla EU do nejistoty, na němž mohla sama pouze prodělat, a postavila se do pozice nekonstruktivního a zlomyslného partnera. Nezodpovězenou otázkou zůstává, jak by prezident konal, kdyby Soudní dvůr Evropské unie rozhodl opačně. I když

podpis odkládal několik měsíců, jednoznačný postoj, že změnu Smlouvy o fungování EU nepodepíše, zaujal až po rozhodnutí SDEU.

Hodnocení

AKTIVITA	④
ODHODLÁNÍ	⑤
DOPADY	⑤
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	⑤ +

VYJEDNÁVÁNÍ VÍCELETÉHO FINANČNÍHO RÁMCE EU

Po celý rok 2012 pokračovalo vyjednávání víceletého finančního rámce EU (VFR) na léta 2014–2020. ČR pokračovala v prosazování priorit stanovených ve vládní pozici v roce 2011, podle které bylo hlavním cílem zachování robustní kohezní politiky při stlačení celkového objemu rozpočtu EU pod hranici 1 % HND EU.

ČR se aktivně podílela na pracích skupiny Přátel koheze. V rámci svého předsednictví ve Visegrádské skupině (CZ V4 PRES) rozvíjela debatu především nad technickým nastavením kohezní politiky. Společné priority se následně odrazily v kompromisních návrzích dánského předsednictví.

Na druhou stranu ČR přispěla k oslabení soudržnosti prokohezní koalice, když se na začátku roku stala plnohodnotným členem skupiny usilující o úsporný VFR (od podzimu 2011 zde byla pozorovatelem). Tento krok mohl vznést pochybnosti nad čitelností české pozice a oslabit kontinuitu aktivit realizovaných v rámci CZ V4 PRES i skupiny Přátel koheze. Vládní reprezentace navíc k VFR i samotné kohezní politice přistupovala značně ambivalentně, čehož dokladem jsou například výroky premiéra ve veřejné diskuzi s německou kancléřkou v dubnu, kdy označil evropské fondy za „sladký jed“, který učí veřejné rozpočty „žít si nad poměry“. Tento výrok pouze odkryl problematický vztah ODS ke strukturálním fondům tvořícím jádro kohezní politiky jako politiky evropské a přerozdělovací, jež navíc vzhledem k problémům s čerpáním evropských prostředků ztrácí důvěru veřejnosti.

Hodnocení

AKTIVITA	③
ODHODLÁNÍ	②
DOPADY	③

VÝSLEDNÁ ZNÁMKA **3** +

VYTVÁŘENÍ TZV. BANKOVNÍ UNIE **—**

V souvislosti s hledáním dlouhodobých řešení, která by zamezila opakování hospodářských problémů vycházejících z problémů bank, akcelerovaly, především ve druhé polovině roku 2012, snahy o hlubší integraci evropského bankovního sektoru. Návrhy formulované před červnovou Evropskou radou, které zahrnovaly zavedení společného bankovního dohledu a vytvoření prostředků na rekapitalizaci bank, byly ČR ostře kritizovány. Premiér dokonce hrozil vetem. Hlavní kritika směřovala na centralizaci dohledu nad všemi evropskými bankami, na dominanci zemí eurozóny při hlasování v Evropském orgánu pro bankovníctví (EBA) a na obavu z vyvádění prostředků z dceřiných bank zahraničních vlastníků, které na českém bankovním trhu dominují.

Ačkoli ČR součástí společného bankovního dohledu prozatím nebude, byly na prosincovém jednání Evropské rady rozptýleny české obavy a hrozba veta byla odvolána. ČR přispěla ke kompromisnímu řešení návrhem na úpravu hlasování v EBA, zatímco omezení evropského dohledu pouze na tzv. systémové banky bylo zavedeno na tlak Německa. ČR také dosáhla dodatečných záruk ohledně možných přílišných nákladů spojených s účastí na bankovním dohledu, neboť bude moci kdykoli vystoupit.

Český opatrný postup reflektuje kromě vysokého mínění o vlastním bankovním dohledu a dobrého stavu českých bank také odstup od dění v eurozóně. Je otázkou, zda je diplomaticky vhodné hrozit krátce po předložení návrhů vetem celého projektu.

Hodnocení

AKTIVITA	2
ODHODLÁNÍ	2
DOPADY	3
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	2 -

KOORDINACE EVROPSKÉ POLITIKY **—**

I když systém dvou státních tajemníků pro evropské záležitosti se po více než roce fungování stabilizoval a oba se snaží navenek prezen-

tovat dobré vztahy a jednotnost postojů, koordinace evropské politiky je nadále nekonceptní a často chaotická.

Tento fakt se projevil zejména u závažných evropských otázek popsaných v této kapitole. Jednotlivá ministerstva a další státní instituce často připravují analýzy samostatně, bez vzájemné koordinace, a to i k otázkám přesahujícím gesci jednoho úřadu. Ve výsledku tak k jedné otázce existuje dvě i více vzájemně protichůdných analýz (jako v případě Fiskální smlouvy, kdy analýzy připravil ÚV a MZV), jejichž závěry nejsou harmonizovány v jednotnou pozici. Nejednotnost se v některých případech přenesla i do veřejných vyjádření čelních představitelů, jako byl veřejně ventilovaný spor předsedy vlády a ministra zahraničních věcí ohledně Fiskální smlouvy nebo méně ostrý ale obdobně jasný rozpor při neúčasti prezidenta či předsedy vlády na předání Nobelovy ceny míru.

Koordinace evropských záležitostí v ČR se zhoršuje. I když formálně existují některé stabilní prvky (Výbor pro EU a Výbor pro EU na pracovní úrovni), nejsou využívány systematicky a k debatě při zásadních otázkách. Za situace, kdy se ve vládě potkávají politické strany se zásadně odlišným postojem k evropské integraci, se ukazuje, že koordinace evropských záležitostí je v zásadních a politicky citlivějších otázkách nefunkční, což znemožňuje vytvoření stabilní a čitelné evropské politiky. Přesuny pravomocí mezi ÚV a MZV i jejich vzájemné soupeření znemožňuje stabilizaci a efektivní využití lidských zdrojů v této oblasti.

Neschopnost nalézt pevný model vládě také znemožnila předložit Koncepci působení ČR v EU, kterou se zavázala vypracovat ve svém programovém prohlášení.

Hodnocení

AKTIVITA	3
ODHODLÁNÍ	5
DOPADY	4
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	4

**VISEGRÁDSKÁ
SPOLUPRÁCE V ČESKÉ
ZAHRANIČNÍ POLITICE**

VISEGRÁDSKÁ SKUPINA

Na první polovinu roku 2012 připadla druhá část českého předsednictví ve Visegrádské skupině (CZ V4 PRES), které hodnotíme pozitivně. Ve všech prioritách (energetika, budoucnost kohezní politiky, posilování vztahů se zeměmi tzv. Východního partnerství – VP a západním Balkánem, vojenská a obranná spolupráce) došlo k relevantním posunům. Vůči zemím VP a západního Balkánu šlo především o aktivity Mezinárodního visegrádského fondu (MVF), kterým se věnujeme ve speciálním tématu.

V debatě o víceletém finančním rámci EU se projeví rozdíly v zájmech visegrádských zemí. Přesto došlo k elementární shodě na pozici k principům nastavení kohezní politiky v rámci dalšího programovacího období, prezentované Evropské komisi a dánskému předsednictví, které ji zahrnuje do kompromisních návrhů. Koordinace v unijních záležitostech se českému předsednictví dařila v řadě sektorů, především v energetice, dopravě a obraně, kde bylo rozhodnuto o vybudování visegrádské Battlegroup pro první polovinu roku 2016.

Z aktivit navazujícího polského předsednictví (PL V4 PRES) je patrné, že své priority strukturuje odlišně, třebaže dalo najevo zájem o všechny oblasti, na které kladlo důraz CZ V4 PRES. Česká republika tak pokračovala především ve snaze o rozvíjení kontaktů se západním Balkánem. Během první poloviny PL V4 PRES nedošlo ke schůzkám premiérů, které mají v posledních letech vždy alespoň částečně charakter koordinací před zasedáním Evropské rady, ani k výraznějším aktivitám v unijních záležitostech. Prosincový summit premiérů byl zrušen kvůli účasti slovenského, polského a maďarského premiéra na předávacím ceremoniálu Nobelovy ceny míru Evropské unii. Možná, že kdyby vůči této události zaujal premiér Nečas pozitivnější postoj, mohlo k setkání dojít v Oslu na okraji slavnosti.

Hodnocení

AKTIVITA	①
ODHODLÁNÍ	②
DOPADY	②
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	②+

MEZINÁRODNÍ VISEGRÁDSKÝ FOND

—
*

Přes hospodářské problémy participujících zemí pokračuje Mezinárodní visegrádský fond ve svém rozvoji, což se projevuje i v kontinuálním

navyšování jeho kapitálu. V roce 2012 došlo k zintenzivnění aktivit MVF především vůči zemím Východního partnerství a vůči západnímu Balkánu, což byly i priority českého předsednictví ve Visegrádské skupině.

Na jaře byl spuštěn program V4EaP, který podporuje projekty v zemích VP. Potvrzení zájmu o „drobnou práci“ v těchto zemích prostřednictvím specifického programu je důležitým signálem v době, kdy transformační procesy v zemích VP stagnují, a řada členských států EU je tímto stavem unavena. Velkým přínosem je zapojení externích donorů (Nizozemská a Spojených států amerických) a rozhodnutí o ustanovení MVF trustees ve všech zemích VP. Tento koncept se již osvědčil na Ukrajině, kde funkci již od roku 2010 vykonává pracovník českého zastupitelského úřadu.

Ani v roce 2012 nedošlo k vytvoření Visegrádského centra na Krymu. Po vyřešení neshod ohledně umístění kontaktního místa nyní naráží na neochotu a nepochopení ze strany místní vlády.

Snaha přenést zkušenost s MVF na západní Balkán je sice chvályhodná, nepřiliš entuziastická počáteční reakce cílových zemí však ukazuje, že naplnění tohoto projektu bude vyžadovat dlouhodobé a soustředěné úsilí. V tomto kontextu lze pozitivně hodnotit jak zvýšenou aktivitu české diplomacie, tak zřízení grantů V4+ Západní Balkán, které mohou MVF v regionu zviditelnit.

Hodnocení

AKTIVITA	1
ODHODLÁNÍ	1
DOPADY	2
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	1-

KLÍČOVÉ BILATERÁLNÍ VZTAHY

SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Vztahy se Spojenými státy byly v roce 2012 úzké, stabilní a z české strany konstruktivnější než v předchozích letech, kdy rezonovalo atlantistické rozčarování z politiky prezidenta Obamy. Rozhořčení části českých elit z amerického „opouštění Evropy“ bylo v lednu ještě jednou povzbuzeno (očekávaným) ohlášením stahování dvou amerických brigád z kontinentu. Celkově však dominoval pragmatický přístup a snaha soustředit se na konkrétní témata v sektorech vymezených oficiální rétorikou „tří pilířů“, tj. bezpečnosti, ekonomice a hodnotových otázkách. Potenciálním problémem může být zužování společné agendy na jediné téma temelínského tendru, které dominovalo mediálnímu obrazu i vyjádřením části politické reprezentace.

Bezpečnostní dimenzi vévodil konflikt v Sýrii, kde česká ambasáda od srpna 2012 převzala diplomatické zastupování Spojených států. Spolupráce získala i vojensko-politickou podobu: ČR se podílela na kontingenčním plánování pro případ použití chemických zbraní a za tímto účelem pomáhala vycvičit jordánské specialisty. Tento příklad ukazuje rozumnou koncentraci na témata, kde ČR má co nabídnout a kde může současně posílit své vztahy s USA i třetími státy.

V dubnu 2012 byla podepsána bilaterální Dohoda o vzájemném porizování materiálu a služeb pro účely obrany, která by mohla přispět ke zkvalitnění akvizic Armády ČR skrze účast amerických firem a otevření tuzemským subjektům cestu k zakázkám v USA. V tomto kontextu je zajímavý např. americký zájem o expertízu společnosti LOM Praha v oblasti vrtulníků na platformě Mi.

V ekonomických vztazích byla nejviditelnějším tématem otevřená podpora společnosti Westinghouse v soutěži na dostavbu jaderné elektrárny Temelín, kde se k dlouhodobé iniciativě velvyslance Eisena přidali během svých návštěv i ministři Hillary Clintonová a Steven Chu. Představitelé USA však zároveň dávali jasně najevo, že nejde primárně o zájem administrativy, ale soukromé společnosti.

Příkladem dalších aktivit je projekt česko-amerického centra pro spolupráci v civilním využití jaderné energie, v němž mají obě země svůj zájem: USA jej váží na tzv. „pražskou agendu“ a nešíření jaderných zbraní, zatímco pro ČR je zdrojem politické podpory pro jadernou energii v kontextu skepse některých evropských partnerů.

Také spolupráce v oblasti podpory demokracie, lidských práv a otevřeného vládnutí nezahálela. Příležitosti se pro ČR otevřely např. v Barmě a severní Africe, kde USA aktivně využívaly transformačních zkušeností i dobrého jména ČR při plánování dalších aktivit.

Hodnocení

AKTIVITA	②
ODHODLÁNÍ	②
DOPADY	②
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	②

SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO*******

Česko-německá spolupráce byla v roce 2012 velmi intenzivní (do ČR zavítali na návštěvu prezident Gauck, kancléřka Merkelová i ministr zahraničí Westerwelle) a konstruktivní. V rámci kultury důvěry a přátelské spolupráce byly věcně řešeny i sporné otázky.

Budoucnost Evropské unie a společné měny dominovala kontaktům na úřednické úrovni i dubnové návštěvě Angely Merkelové. Postoje jsou na obou stranách hranice odlišné a není sporu o tom, že SRN by uvítala podporu ČR v případech Fiskální smlouvy, bankovního dohledu či jasné české přihlášení k euru. Na druhou stranu Praha i Berlín pragmaticky upřednostňovali budování koalic ve společných tématech, např. podobný názor na fiskální disciplínu a rezervovanost vůči velkým finančním transferům či zespolečenštvování rizik v rámci EU. Evropská problematika proto střety nevyvolávala, ČR však pro SRN logicky přestávala být partnerem pro řešení velkých otázek, což potvrdila česká neúčast v tzv. Westerwelleho skupině o budoucnosti EU.

Věcně probíhala spolupráce také v oblasti energetiky. Premiér Nečas i ministr Schwarzenberg se aktivně zasadili o uklidnění mediálního rozruchu ohledně dostavby temelínské elektrárny vstřícným gestem v podobě veřejných diskusí v Pasově a Vídni a důrazem na maximálně transparentní jednání. Velkou roli sehrálo také nadměrné zatížení české energetické sítě v důsledku „přetoků“ energie ze SRN. Přestože jde pro ČR o výhledově závažný problém, převládá i zde věcný přístup obou stran a hledání řešení především na úrovni provozovatelů soustav obou zemí, tj. společností ČEPS a 50 Hertz.

Otázky minulosti do vztahu vstoupily v podobě vstřícného gesta nového německého prezidenta Gaucka, který nejprve napsal soucitný dopis k 70. výročí lidické tragédie, aby pak v říjnu Lidice osobně navštívil – jako první prezident SRN. Gauckova překvapivá osobní iniciativa se v ČR setkala s velice příznivým ohlasem a mohla by otevřít prostor k dalším krokům nad rámec česko-německé deklarace. Nicméně prezident Klaus o několik dní později při návštěvě Ležáků zcela zbytečně využil svůj projev k opětov-

nému označení odsunu sudetských Němců za „logické vyústění“ válečných událostí. Naprosto zbytečné pak bylo zneužívání této otázky v posledních týdnech prezidentské kampaně Miloše Zemana.

Rok 2012 byl významný také na úrovni vztahů k oběma sousedním spolkovým zemím, které ČR již několik let považuje za plnohodnotné partnery de facto. Saský premiér Tillich se hned dvakrát setkal s premiérem Nečasem, v Praze byla také otevřena saská kontaktní kancelář. Ve vztahu k Bavorsku hrál velkou roli přeshraniční dialog o policejní spolupráci, kde se dařilo uspokojivě řešit citlivá témata dálničních kontrol českých občanů nebo vývozu pervitinu z ČR do Bavorska. Velkým úspěchem je také zařazení železničních koridorů Praha-Mnichov a Praha-Drážďany mezi priority transevropské dopravní sítě T-EENT.

Hodnocení

AKTIVITA	2
ODHODLÁNÍ	2
DOPADY	2
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	2

RUSKO

V roce 2012 pokračovalo úspěšné pronikání českých firem do ruských regionů, podpořené diplomaticko-obchodními cestami ministrů Kuby a Bendla. Mezitím se česká politická reprezentace pokoušela bezvýsledně vyrovnat s posilováním autoritativního způsobu vlády znovuzvoleného prezidenta Putina. Česká pozice vůči „utahování šroubů“ v Rusku nebyla formulována konzistentně, což trvale představuje největší problém zahraniční politiky vůči této zemi.

Obchodně-ekonomické vztahy se rozvíjely na základě nové Exportní strategie ČR a Deklarace o partnerství pro modernizaci, podepsané prezidenty Medveděvem a Klausem v Praze v prosinci 2011. ČR se navíc aktivně snažila podporovat zájem ruských firem o český trh, např. uspořádáním Ruského obchodního dne na Mezinárodním strojírenském veletrhu (MSV) v Brně. V dlouhodobém horizontu lze očekávat odstranění obchodních bariér, nové příležitosti a transparentnější podnikatelské prostředí pro české investory v důsledku srpnového vstupu Ruska do Světové obchodní organizace (WTO). Zatím se zdá, že kvůli vlastnímu projektu Celní unie a zavádění antidumpingových opatření není pro Rusko WTO prioritou. Lze ale očekávat, že se situace stabilizuje a český vývoz do Ruska dále poroste.

Jedním z nejdůležitějších bodů dialogu mezi EU a Ruskem zůstala otázka víz, jejichž co nejrychlejší liberalizace je ruskou prioritou. V listopadu zavládla nejistota mezi leteckými společnostmi zajišťujícími transfery do Ruska, protože tamní úřady začaly stejně jako v roce 2011 hrozit zavedením víz pro posádky civilních letů. Letecký personál cestuje s vízy pro jistotu už nyní, což ale plynulost leteckého provozu mezi ČR a Ruskem omezuje a prodražuje.

Na podzim probíhala debata o hodnotách a ekonomických zájmech v zahraniční politice ČR, vyvolaná projevem premiéra Nečase na MSV, kde se ohradil mj. i vůči „pussy-riotismu“. Tato diskuze bohužel spíše odvedla pozornost od významnějších událostí na ruské politické scéně, mezi které lze zařadit např. zákony omezující právo na demonstraci, represivní legislativu vůči občanským organizacím („zahraničním agentům“), připravované zákony o regulaci internetu, pomluvě nebo zákazu urážek citů věřících. Toto zákonodárství nemá přímý dopad na ČR nebo její vývozce, lze se však důvodně obávat, že pokud se Rusko vydá nastaveným směrem, dříve či později může mít omezování vlády práva vliv i na zájmy českých občanů a podnikatelů aktivních v Rusku.

K 1. lednu 2013 ukončil své působení v Moskvě mimořádný a zplnomocněný velvyslanec ČR Petr Kolář, který tuto pozici zastával od roku 2010. Jmenování jeho nástupce v prioritní zemi české zahraniční politiky bude jedním z prvních úkolů nového českého prezidenta.

Hodnocení

AKTIVITA	2
ODHODLÁNÍ	3
DOPADY	2
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	2

POLSKO

V roce 2012 nedošlo ke zhoršení, avšak ani k výraznému zlepšení vztahů, třebaže v řadě agend se vyvíjí potenciál pro další posuny. Za nejvýraznější nedostatek česko-polských vztahů v roce 2012 lze označit neproběhnutí bilaterálních konzultací širších vládních delegací, ke kterým došlo v roce 2011 s pozitivním ohlasem. Česko-polská sektorová agenda je natolik široká, že si vyžaduje pravidelná setkávání napříč rezorty, což potvrdily i dva hlavní problémy vztahů v roce 2012 – přítomnost posypové soli v potravinách pocházejících z Polska a metylalkoholová aféra v České republice.

lice. V obou případech se objevily stížnosti na slabou komunikaci druhé strany. Po překonání úvodní nedůvěry paradoxně tyto události přispěly k dobudování kontaktů v dalších relevantních oblastech.

Ve druhé polovině roku se na politickou rovinu vrátily otázky Unipetrolu. Vzhledem k problémům s dodávkami přes ropovod Družba musí polským státem kontrolovaný vlastník PKN ORLEN provoz českého rafinérského gigantu údajně dotovat. Zvažovaný prodej Unipetrolu by ovšem mohl mít závažné důsledky pro českou energetickou bezpečnost.

Blížkost pozic na multilaterálních fórech byla viditelná jak při prosazování silné kohezní politiky v rámci EU, tak při přípravě na chicagský summit NATO. V obou případech byla výchozím fórem pro komunikaci Visegrádská skupina. Rozdílné přístupy k budoucnosti Evropské unie, které jsou rozpoznatelné z aktivit českých a polských vrcholných představitelů, se do vzájemné relace příliš negativně neodrazilo, třebaže v některých materiálech Úřadu vlády byl cítit osten namířený vůči „servilní“ polské pozici vůči uvažovaným změnám (např. ve vysvětlení premiérové pozice vůči Fiskálnímu paktu, kde se objevila zmínka o polské flexibilní lince k Mezinárodnímu měnovému fondu). Pokud by Česká republika vysílala vůči současným unijním procesům a úvahám o budoucím nastavení EU konstruktivnější signály, mohla by být spolupráce výraznější.

K téměř žádnému posunu nedošlo v otázce tzv. územního dluhu. Na druhou stranu, dílčí pokroky se podařily v kauze tzv. varšavských nemovitostí, tedy sporném vlastnictví diplomatických objektů konfiskovaných po druhé světové válce. Zde zaslouží ocenit především soustředěná práce zastupitelského úřadu ve Varšavě.

Hodnocení

AKTIVITA	3
ODHODLÁNÍ	2
DOPADY	3
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	2

VÝCHODNÍ EVROPA A BALKÁN

UKRAJINA V ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITICE

Ukrajina představuje pro ČR důležitého partnera, je cílovou zemí české transformační pomoci a klíčovým státem Východního partnerství. I do tohoto vztahu se promítla vícekolejnost české zahraniční politiky. Při udělení politického azylu Oleksandru Tymošenkovi nebylo Ministerstvo zahraničních věcí Ministerstvem vnitra předem konzultováno, což je v taktu citlivém případě problematické. Svědčí o tom zkušenost s udělením azylu Bohdanu Danylyšinovi a s následnými ukrajinskými odvetnými opatřeními.

V souvislosti s vězněním Julie Tymošenkové odmítl prezident Klaus účast na summitu středoevropských prezidentů, v čemž ho podpořil i premiér Nečas. Na druhou stranu ministr Schwarzenberg odmítl vnímat vztahy pouze skrze příběh Tymošenkové, což je vzhledem k dalším problémům dnešní Ukrajiny správný přístup. ČR se tento pohled snažila přenést i na rovinu EU. Přes nejednoznačnou reakci EU na průběh říjnových parlamentních voleb přispěla ČR ke společné pozici deklarované v prosinci, ve které je zdůrazněn princip „více za více“ a stanoveny jasné podmínky pro uzavření asociační dohody včetně Souborné dohody o volném obchodu v listopadu 2013.

ČR v případě Ukrajiny nenaplňuje bez výhrad tzv. vízový kodex EU vůči třetím zemím, a to zejména v otázce udělování vícevstupních víz a délce platnosti vydaných víz. Ani monitoring evropské vízové politiky Europe without Barriers nedopadl dobře. I vzhledem k další otázce, vydávání víz cestovními agenturami, které jsou vzhledem k užívaným mechanismům nadále bezpečnostním rizikem, čeká ČR v této oblasti ještě mnoho práce.

Hodnocení

AKTIVITA	2
ODHODLÁNÍ	2
DOPADY	3
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	2

VÝCHODNÍ PARTNERSTVÍ

ČR pokračovala v roce 2012 v podpoře Východního partnerství (VP) a svou aktivitou se řadila mezi vedoucí členské státy EU prosazující tuto ujednání politiku. Věnovala přitom pozornost rozvoji multilaterálních i bilaterálních vztahů se šesticí zemí VP. Dobrým výsledkům napomohla konso-

lidace Evropské služby vnější akce, která začala v průběhu roku fungovat jako hnací motor politického dialogu mezi Komisí, členskými státy a partnerskými zeměmi.

Za nejvýznamnější počín na multilaterální úrovni lze označit březnové zasedání ministrů zahraničních věcí V4, VP (kromě Běloruska), baltských států a Dánska coby předsednické země Rady EU za účasti vysoké představitelky pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Ashtonové a eurokomisaře Füleho v Praze. Diskutovalo se nejen o zahájení nového programu Mezinárodního visegrádského fondu V4EaP, ale také o ustanoveních připravované „cestovní mapy“ VP, kterou Komise následně představila v květnu a která bude vodítkem pro VP až do příštího summitu, jenž se uskuteční na podzim 2013 ve Vilniusu. V předvečer ministeriády se navíc v Černínském paláci konalo setkání čtvrté pracovní skupiny (Contacts Between People) Fóra občanské společnosti VP, což potvrdilo ochotu politických aktérů spolupracovat se zástupci občanské společnosti.

ČR se stala jedním z neaktivnějších států v rámci panelu zaměřeného na reformu veřejné správy v rámci první tematické platformy VP – Demokracie, dobré vládnutí a stabilita. Dlouhodobá česká podpora reforem místních a regionálních samospráv v zemích VP se odrazila v uspořádání seminářů pro úředníky a zástupce občanského sektoru všech partnerských zemí, které se uskutečnily v květnu v Tbilisi a v listopadu v Praze. Se školeními v Institutu pro veřejnou správu Praha počítá explicitně i multilaterální část cestovní mapy VP.

V květnu bylo v budově polského velvyslanectví otevřeno velvyslanectví ČR v Arménii. ČR se tím úspěšně podařilo rozšířit diplomatická zastoupení do všech zemí VP a vyjádřit odhodlání posilovat politické a ekonomické vztahy se státy VP.

Hodnocení

AKTIVITA	①
ODHODLÁNÍ	①
DOPADY	②
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	①

ČESKÁ ZAHRA NIČNÍ POLITIKA A INTEGRACE ZEMÍ ZÁPADNÍHO BALKÁNU

Všestranná podpora integrace zemí západního Balkánu do euroatlantických struktur představuje prioritní cíl české zahraniční politiky vůči regionu. Integrovační proces však dosáhl pouze mírných posunů, které zůstaly daleko za původními očekávaními (zahájení přístupových jednání s Černou horou a otevření přístupového dialogu na vysoké úrovni s Makedonií a Bosnou a Hercegovinou). Členské státy navíc na prosincovém zasedání Evropské rady nepřidělily Albánii status kandidátské země (přes doporučení Evropské komise), nepřizvaly Makedonii k přístupovým rozhovorům a Srbsku nestanovily datum jejich zahájení. Priorita ČR, kterou je zásadní a razantní pokrok v integračních procesech, tak nebyla naplněna.

Pozitivně lze vnímat skutečnost, že ratifikační proces chorvatské přístupové smlouvy proběhl v ČR bez komplikací a s širokou podporou v parlamentu. ČR navíc během roku podepsala řadu bilaterálních dohod neekonomické povahy, které mohou pomoci západobalkánským státům v plnění nároků integračního procesu. Přes tendenci zvyšování české hospodářské přítomnosti v regionu se však nepodařilo vyřešit problém dalšího strategického působení energetické firmy ČEZ v Albánii, která přes přímou intervenci premiéra Petra Nečase a členů vlády místní trh v následujících letech opustí.

Jako problematická se jeví opakovaná vyjádření nesouhlasu prezidenta Václava Klause s tím, aby bylo urovnání vztahu Srbska a Kosova jednou ze základních podmínek pro přístupová jednání prvně jmenovaného. Postoj prezidenta se zásadně lišil od oficiální zahraničněpolitické linie vlády i společných postojů EU.

Hodnocení

AKTIVITA	①
ODHODLÁNÍ	②
DOPADY	③
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	②+

BLÍZKÝ VÝCHOD

ČESKÝ POSTOJ KE KONFLIKTU V SÝRII

Ani českému postoji vůči dění v Sýrii se nevyhnuly spory mezi aktéry zahraniční politiky. Václav Klaus ve svém vystoupení ve Valném shromáždění OSN v září 2012 vložil po přenechání konfliktu v místním aktérům, vývoji a zvyklostem. Kritizoval používání zvláštních vyslanců, a priori odsoudil možnost mezinárodního vojenského zásahu a naopak vyzdvihl význam české humanitární pomoci Sýrii. Oproti tomu MZV podporuje mezinárodní spolupráci na zastavení krveprolití a politickou transformaci země skrze sjednocení syrské opozice. Explicitně přitom zdůrazňuje roli zvláštního vyslance OSN a Ligy arabských států Lakhdara Brahimiho.

Česká zahraniční politika vůči Sýrii měla nicméně tři významné pozitivní projevy. Byly jimi zastupování zájmů USA, konzultace a jednání ohledně plánované přípravy jordánských protichemických jednotek a humanitární pomoc, která je však vzhledem k závažnosti krize poměrně malá. Jako celek je ovšem politika ČR nejasná a postrádá koordinaci mezi jednotlivými aktéry. Rovněž se zde projevuje hodnotové dilema české zahraniční politiky vůči Blízkému východu, oscilující mezi podporou statu quo v zájmu stability a podporou lidských práv a demokracie.

Hodnocení

AKTIVITA	2
ODHODLÁNÍ	3
DOPADY	4
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	3

POSTOJ ČR K BLÍZKOVÝCHODNÍMU MÍROVÉMU PROCESU

V otázce Izraele a Palestiny došlo na podzim 2012 ke dvěma událostem, které budou mít dopad na další vývoj mírového procesu. První byla listopadová krize v Gaze, během níž se ČR, stejně jako naprostá většina západních zemí, postavila na stranu Izraele, který měl podle českých politických špiček jakožto napadený stát právo na sebeobranu. Toto stanovisko plně odpovídá dlouhodobé české linii.

ČR byla ale také jednou z pouhých devíti zemí a jedinou zemí EU, které ve Valném shromáždění OSN hlasovaly proti povýšení statusu palestinských území na nečlenský stát. Česká politická reprezentace svůj krok odůvodnila tím, že jednostranné kroky tohoto typu jsou překážkou mírovému procesu, k jehož úspěšnému završení jsou nutná přímá jednání mezi Izraelci a Palestinci.

Z hlediska mírového procesu není zásadní ani tak české „ne“ v OSN, jako spíše dlouhodobě vyhraněný proizraelský postoj české diplomacie, který znemožňuje pojmenovat problematická rozhodnutí izraelské vlády. Zatímco jednostranné kroky Palestinské samosprávy jsou ČR kritizovány, srovnatelné izraelské iniciativy česká vláda ignoruje. Jasným příkladem je absence jakékoli reakce na kontroverzní rozhodnutí zahájit výstavbu dalších osad na území Západního břehu v blízkosti východního Jeruzaléma, které má připadnout samostatnému palestinskému státu.

Česká republika zřetelně a konsistentně dává přednost jednostranné, prakticky bezvýhradné podpoře Izraele před snahou konstruktivně ovlivnit jeho vztahy s Palestinci. V důsledku toho má prakticky nulový vliv na mírový proces mezi oběma stranami.

Hodnocení

AKTIVITA	3
ODHODLÁNÍ	3
DOPADY	3
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	3

ASIE

VZTAHY S ČÍNOU: EKONOMICKÁ A POLITICKÁ DIMENZE

Čína je jednou z prioritních zemí nové Exportní strategie České republiky z dílny Ministerstva průmyslu a obchodu (z asijských zemí jimi jsou ještě Vietnam a Indie). Strategie upozorňuje, že Česká republika je příliš zaměřena na evropské trhy a má nízký objem exportu služeb s vysokou přidanou hodnotou. Z hlediska MPO je proto třeba zaměřit se na trhy nové, z nichž je Čína jedním z největších a nejperspektivnějších.

Vysocí státní představitelé se této teze drželi. V dubnu se ve Varšavě premiér Nečas setkal s čínským premiérem Wen Ťia-paem. Nejdůležitější událostí však byla listopadová cesta ministra pro místní rozvoj Kamila Jankovského do Šanghaje a Pekingu. Ta byla po mnoha letech první, která se konala přímo na základě pozvání od čínské vlády. Obě strany pojmenovaly největší překážky pro rychlejší rozvoj turistického ruchu: komplikovaný proces získávání víz pro čínskou stranu a absenci přímého leteckého spojení. Řešení obou problémů je však zatím v nedohlednu. Spolupráci s Čínou podporuje i Asociace krajů ČR a zejména pak některé regiony, např. Liberecký či Karlovarský.

Dle poslední studie CERGE-IDEA se nicméně ekonomická spolupráce s Čínou výrazně neliší od jiných zemí a dosud chladné politické vztahy nehrají velkou roli. Mnohem důležitější je kulturní a geografická vzdálenost trhu a nedostatečné zkušenosti a motivace českých firem. To, že politická podpora může pomoci, ale není pro úspěch na čínském trhu klíčová, ukazují příběhy již nyní úspěšných firem jako Linet či Lasvit a ostatně i PPF. Ačkoliv lepší politické vztahy usnadňují přístup na trh, klíčové je mít konkurenceschopný produkt a kvalifikované lidi. Opouštění hodnotového základu zahraniční politiky proto českému obchodu s Čínou výrazně nepomůže.

Hodnocení

AKTIVITA	②
ODHODLÁNÍ	②
DOPADY	③
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	②

ČESKÁ REPUBLIKA A LIDSKÁ PRÁVA V ASII

Jedinou prioritní zemí české transformační spolupráce v Asii je Barma, kde od roku 2011 dochází z iniciativy vládnoucího režimu k řadě

politických a hospodářských reforem. Ty byly symbolicky podpořeny drtivým vítězstvím opozice pod vedením Aun Schan Su Ťij v doplňovacích volbách 1. dubna 2012. V červenci navštívil Barmu ministr Schwarzenberg a setkal se zde i se Su Ťij. Pozitivním krokem bylo otevření kanceláře EU v Rangúnu v dubnu 2012, spadající organizačně pod zastoupení EU v Bangkoku. Příznivý vývoj otevírá možnost zřízení českého velvyslanectví v Rangúnu a MZV tento krok vážně zvažuje. To by ale nemělo být úspěšáno, stejně jako případné uvolnění sankcí vůči tamnímu režimu. Schwarzenberg v této souvislosti vyjádřil názor, že sankce EU budou zrušeny ve chvíli, kdy se reformy budou jevit jako nezvratitelné.

Uplynulý rok byl poznamenán i krátkou, byť intenzivní debatou nad úlohou podpory lidských práv a případným negativním následkům pro český export. Konkrétně se kritika týkala i tzv. dalajlamismu, tedy různé formy podpory pro Tibet a tibetského duchovního představitele. Ačkoli slova premiéra Nečase byla zřejmě určena zejména pro domácí a vnitrostranické publikum, veřejný projev jednoho z klíčových aktérů české zahraniční politiky nelze takto jednoduše odbýt, zejména pokud je v rozporu se zahraničněpolitickými prioritami a ohrožuje dlouhodobě budovanou mezinárodní značku české diplomacie. O pouhý týden později navíc zástupce ČR v Radě OSN pro lidská práva kritizoval jejich stav v Číně, konkrétně situaci v Tibetu a Sinfiangu, což jen podtrhlo rozpolcenost a nečitelnost české pozice.

Hodnocení

AKTIVITA	② -
ODHODLÁNÍ	②
DOPADY	③
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	② -

**LIDSKOPRÁVNÍ A TRANS-
FORMAČNÍ POLITIKA**

LIDSKOPRÁVNÍ A TRANSFORMAČNÍ POLITIKA

ČR se v roce 2012 zúčastnila jako člen 19. a 20. zasedání Rady pro lidská práva OSN, kde vystupovala jak individuálně, tak v rámci skupiny států EU. Česká delegace se aktivně podílela na debatách týkajících se tradičních zahraničněpolitických priorit v oblasti lidských práv, Běloruska a Kuby. ČR rovněž poukazovala na porušování lidských práv v Sýrii a Číně. V září potom úspěšně prošla dlouhodobě připravovaným přezkumem stavu lidských práv na svém území.

Obránce lidských práv podpořila ČR i na nejnižší, občanské úrovni. V rámci festivalu Jeden svět předal ministr Schwarzenberg cenu Homo homini Člověka v tísní představiteli humanitární lékařské organizace Doctors Coordinate z Damašku. Česká zmocněnkyně pro lidská práva Monika Šimůnková a eurokomisař Štefan Füle se také oficiálně setkali s běloruskými a čínskými aktivisty. Ministr Schwarzenberg zaujal jednoznačný postoj ke dvěma lidskoprávním tématům v regionu východní Evropy: k procesu se skupinou Pussy Riot a k politickému azylu obětem politických procesů na Ukrajině, o čemž svědčí udělení azylu manželu vězněné bývalé premiérky Tymošenkové.

Ve východní Evropě jsou české organizace zapojeny zejména do transformačních projektů v Bělorusku. ČR také podpořila Fórum občanské společnosti EU-Rusko. Mimo region východní Evropy byl úspěšný dlouhodobý projekt přímé podpory disidentů a jejich rodin na Kubě, který byl ukončen po propuštění většiny politických vězňů. V regionu Blízkého východu a severní Afriky byly v roce 2011 fondy MZV přesměrovány z nestabilního Jemenu do Tuniska a Egypta, který byl na roky 2012 a 2013 označen za jednu z prioritních zemí. České nevládní organizace díky tomu patří mezi omezený počet zahraničních aktérů, kteří jsou v zemi aktivní i přes relativně nejisté politické prostředí.

ČR během roku 2012 pokračovala ve využívání své transformační zkušenosti k profilování se na mezinárodní scéně, ale tato dimenze má zřejmé limity. Polsko i Slovensko nejen vedou vlastní projekty, ale zapojily se i do činnosti multilaterálních uskupení, jako je EU-Tunisia Task Force nebo mezivládní Společenství demokracií, čímž úspěšně využily svého nedávného předsednictví EU a V4. Výsledkem je např. vysoká viditelnost Polska a do jisté míry i Slovenska v Tunisku. Na druhou stranu je nutné ocenit odvalu MZV pro volbu obtížného a nepředvídatelného Egypta spíše než přehledného Tuniska. Tam se mezitím demokratizační aktivismus velmi rozvinul, zatímco Egypt stále čeká na zúročení vynaloženého úsilí.

S rozpaky lze hodnotit české angažmá při vzniku Evropské nadace pro demokracii (EED), která začne během roku 2013 plnohodnotně fungo-

vat. Skepsi MZV vůči ustavení dalšího instrumentu nad rámec existujících mechanismů evropské politiky lidských práv a demokratizace a související zbytečné byrokratické a finanční zátěži lze chápat. ČR se však svým váhavým postojem vyčlenila ze skupiny států, které EED spoluvytvářejí a mohou ještě kriticky modifikovat její konečnou podobu. V důsledku toho nebyl žádný z českých zástupců nominován do výboru EED za občanskou společnost, ve kterém usedne například Slovák Pavol Demeš. ČR, jejíž vlajkovou lodí jsou projekty transformační spolupráce realizované nevládními organizacemi, by přitom podobného kandidáta jistě dokázala vygenerovat.

Hodnocení

AKTIVITA	3
ODHODLÁNÍ	3
DOPADY	3
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	3

BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÁ POLITIKA

ČESKÁ POLITIKA V ALIANČNÍCH A UNIJNÍCH STRUKTURÁCH

**

Vrcholem politických aktivit NATO byl květnový summit v Chicagu, který však nelze v žádném ohledu označit za přelomový. Evropská unie během roku zahájila nové civilní mise v Nigeru, Jižním Súdánu a regionu Afrického rohu, které mají asistenční povahu, jsou velmi omezené co do počtu personálu a ČR se ani jedné z nich neúčastní.

Čeští vojáci pokračovali ve svém nasazení ve stávajících misích, z nichž nejdůležitější zůstává operace ISAF v Afghánistánu. Za prioritu ji považuje i plán působení českých ozbrojených sil v zahraničí na roky 2013 a 2014, schválený v červnu Parlamentem ČR. České angažmá v Afghánistánu má minimálně ve formě finanční podpory pokračovat i po stažení většiny jednotek v roce 2014. S ohledem na plánované ukončení činnosti PRT Lógar počátkem roku 2013 se však otevírá možnost dalšího nasazení českých vojáků. K tomu by mohlo dojít v prostoru Sahelu, kam se postupně přesouvá pozornost evropských mocností.

Nejvýznamnější českou iniciativou v aliančních a unijních strukturách byly v roce 2012 projekty v oblasti vrtulníkového letectva. Summit v Chicagu posvětil plán Multinational Aviation Training Center pod českým vedením, v jehož jádru stojí již několik let budovaná specializace na výcvik posádek vrtulníků Mi, včetně vývozu tohoto know-how do Afghánistánu. V prosinci ČR vykročila podobným směrem i v rámci EU, když se zapojila do vrtulníkového výcvikového programu Evropské obranné agentury (EDA). Oba projekty, tedy alianční i unijní, jsou ministerstvem obrany koncipovány jako komplementární.

Vedle NATO a EU se ČR angažovala v aktivitách V4. V litoměřickém prohlášení stvrdili visegrádští ministři obrany závazek připravit na rok 2016 pro EU společnou battlegroup. Ministr obrany Vondra učinil krok k zapojení Německa do tohoto plánu. K jeho návrhu, že by SRN mohla pro potřeby bojové skupiny poskytnout své operační velitelství v Postupimi, se ministr obrany de Maizière vyjádřil pozitivně. Možnost užší integrace aktivit V4 s německým partnerem lze obecně považovat za krok správným směrem.

Hodnocení

AKTIVITA	①
ODHODLÁNÍ	①
DOPADY	②
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	①

PERSONÁLNÍ ZMĚNY V REZORTU OBRANY

Na špičce rezortu obrany došlo k celkové personální obměně, která českou bezpečnostní a obrannou politiku v konečném důsledku poškodila. Problematický je hlavně průběh těchto změn, který zanechává nepříjemnou pachuč.

Působení Alexandra Vondry v čele ministerstva obrany hodnotíme spíše pozitivně. Ministerstvo pod jeho vedením zahájilo reformní i očištné procesy a usilovalo o zprůhlednění veřejných zakázek, a to i retrospektivně – ministr např. zakázal skartaci interní komunikace ve věcech velkých případů (CASA, Gripen). V situaci, kdy Vondra ztrácel veřejnou i politickou podporu, však byla jeho demise na místě a možná měla přijít dříve.

Jmenování Karolíny Peake bylo problematické zejména kvůli ochotě premiéra Nečase obchodovat v rámci koalice se silovým rezortem a svěřit jej osobě, jejíž politická váha se odvíjí pouze od vlivu na několik málo poslanců. Odvolávání „osmidenní ministryně“ a jeho odůvodnění pak působilo chaoticky a nedůvěryhodně, přestože její personální kroky byly přinejmenším ukvapené. Výsledkem je oslabená důvěra a poškozená image celého rezortu.

Jiří Šedivý se z pozice prvního náměstka přesunul na post velvyslance při NATO, pro který má jako bývalý ministr obrany a zástupce generálního tajemníka Aliance nejlepší možnou kvalifikaci. Jmenování Vlastimila Picka na jeho místo bylo nešťastné, a to především z důvodu porušení principu civilního řízení, kde podezření o posílené roli armády potvrdily i Pickovy personální kroky (např. obnovení vojenských postů v civilní části). Otázky vzbuzuje také Pickova změna postoje v kauze CASA a vlastní politické konexe, které vystoupily do popředí v kontextu jeho bleskové reinstalace.

Jednoznačným příslibem je naopak příchod generála Petra Pavla do čela generálního štábu. Jedná se o osobnost s velkým respektem v civilní i vojenské části obranného rezortu, odborné veřejnosti i v zahraničí. Dobrou zprávou je také odchod náměstka Rudolfa Blažka, který neobdržel bezpečnostní prověrku.

Hodnocení

AKTIVITA	3
ODHODLÁNÍ	4
DOPADY	4
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	4

AKVIZIČNÍ POLITIKA MINISTERSTVA OBRANY

V oblasti akvizic převažoval opatrně pozitivní trend nastavený ministrem Vondrou. Hojně medializované vyšetřování nákupu letadel CASA se týkalo předchozího vedení rezortu a jeho postup je celkově dobrou zprávou. Některé události přesto vzbuzují otazníky, i když spíše politického a technického než potenciálně kriminálního charakteru.

Došlo k vytvoření Národního úřadu pro vyzbrojování, který byl již od roku 2010 prezentován jako klíčová součást nového, transparentního a pro stát výhodného akvizičního procesu. V situaci, kdy je však úřad de facto jen přejmenovanou sekcí ministerstva a nenakupuje pro ostatní ozbrojené složky, není jasná jeho přidaná hodnota. Úřadu se navíc prostředně dotkla personální nestabilita – za jeho zřízení a chod byly jen v roce 2012 postupně zodpovědné tři osoby.

Zdaleka největší akvizicí ve středně- až dlouhodobé perspektivě je zajištění nadzvukového letectva po roce 2014, kdy vyprší stávající smlouva o pronájmu stíhaček Gripen. ČR intenzivně jednala o prodloužení smlouvy, což vyústilo ve dvě postupné nabídky, o nichž vláda do konce roku nerozhodla. Je s podivem, že výběrové řízení bylo u takto zásadního zakázky ponechané až jako alternativa pro případ, že přímá jednání nepřinesou jasný výsledek. Otevřená soutěž se zapojením evropských a amerických výrobců by přispěla k větší důvěryhodnosti, pokud ne k výhodnější nabídce.

ČR dále prozkoumávala možnosti akvizic na alianční a multilaterální bázi. NATO Support Agency (NSPA) byla využita pro pořízení munice a ministerstvo veřejně hovořilo o jejím zapojení do nákupu uniforem (národní soutěž byla zrušena antimonopolním úřadem) či případného tendru pro nadzvukové letectvo. Pokroku bylo dosaženo také na bázi Visegrádské skupiny, když litoměřické setkání ministrů obrany přineslo konkrétní závazek harmonizace obranného plánování, které v minulosti představovalo největší překážku pro společné akvizice.

Hodnocení

AKTIVITA	②
ODHODLÁNÍ	② -
DOPADY	② -
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	② -

EKONOMICKÁ DIPLOMACIE

VIZE EKONOMICKÉ DIPLOMACIE

Ekonomická diplomacie ČR je dlouhodobě kritizována exportéry i odbornou veřejností za malé porozumění potřebám podnikatelům a nedostatek koordinace. Ačkoliv současná vláda deklaruje, že dochází k většímu propojení a spolupráci mezi ministerstvy, tvorba základního koncepčního dokumentu pro budoucnost českého exportu, Exportní strategie ČR (ES) pro období 2012 až 2020, tomu nenasvědčovala, především kvůli soupeření mezi MZV a MPO.

Vláda schválila ES z dílny MPO v březnu roku 2012, a to i přes negativní stanovisko MZV, které protestovalo, že na obdobném dokumentu již dva roky samo pracuje a ze strany MPO nebylo konzultováno. Dvojkolejnost se projevila krátce před zasedáním vlády, kdy MZV prezentovalo vlastní vizi, jak má podpora českých exportérů vypadat.

Ve věcné rovině panuje mezi resorty především spor o to, jaká má být role velvyslance v ekonomické diplomacii, zda mají mít pracovníci agentur jako CzechTrade status diplomatů a jejich kanceláře být přímo na ambasádě (MZV je proti), či jaké mají být prioritní země exportu. Zatímco MPO stanovilo 12 prioritních zemí na celé období do roku 2020, MZV prosazuje flexibilnější přístup. V jiných oblastech se však mohou strategie doplňovat. MPO správně prosazuje myšlenku, že diplomacie musí pomáhat exportérům především na mimoevropských trzích, jelikož v rámci EU již tuto pomoc nepotřebují. Plán MZV na vypracování dílčích regionálních strategií, které by šly více do hloubky a reagovaly na specifické potřeby daných oblastí, má též pro exportéry smysl.

Ačkoliv byla vize ekonomické diplomacie v roce 2012 více rozpracována MPO, nemůže být naplněna bez aktivní spolupráce s MZV. Dokud obě ministerstva neakceptují, že zahraniční politiku reprezentuje v cílové destinaci velvyslanec, ale podpoře exportu bude rozumět spíše bývalý obchodník pracující pro CzechTrade než absolvent ekonomického kurzu na Diplomatické akademii, česká ekonomická diplomacie bude i nadále neefektivní.

Hodnocení

AKTIVITA	2
ODHODLÁNÍ	3
DOPADY	5
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	3

NÁSTROJE EKONOMICKÉ DIPLOMACIE

Řízení nástrojů prosazování ekonomické diplomacie se i v roce 2012 stalo předmětem nebyvale ostrého střetu mezi MZV a MPO. V roce 2011 MZV vypovědělo model dvojího řízení ekonomických diplomatů, MPO pak pokračovalo v úmyslu vytvořit vlastní síť zastoupení v ekonomicky perspektivních zemích.

Agentury a organizace zajišťující podporu exportu prošly v roce 2012 personálními turbulencemi, které se podařilo vyřešit jen částečně: Exportní garanční a pojišťovací společnost a Česká exportní banka své vedení změnily, agentury CzechTrade a CzechInvest mají i na konci roku 2012 vedení pouze dočasné. I když se zdůvodnění změn v těchto institucích lišilo, je jasné, že personální nestabilita kvalitě jejich práce prospět nemůže.

V roce 2012 byla zahájena implementace Exportní strategie ČR. Zaměstnanci agentur CzechTrade a CzechInvest byli převedeni pod MPO jako kmenoví zaměstnanci a ministerstvo zahájilo výběrová řízení na „své“ pozice v zahraničí. Do procesu však není zapojeno MZV, které se k němu staví negativně a chce nejprve projednat komplexní dohodu o fungování ekonomické diplomacie. Stále tak není jasné, zda budou noví zástupci ČR disponovat diplomatickými pasy, které jsou v mnoha zemích nutné k otevření správných dveří podnikatelům. Pozice obou ministrů jsou jak z institucionálních, tak i z politických důvodů zásadně rozdílné.

Ve výsledné podobě služeb státu exportérům nyní neexistuje jednotná komunikace vůči podnikatelským subjektům, existující koordinační mechanismus MZV a MPO dokonce doslovně přiznává to, že zájemci musejí získat informace v pěti různých institucích. Celý systém se přes změny v roce 2012 nepodařilo nastavit vstřícně k reálnému uživateli.

Hodnocení

AKTIVITA	② -
ODHODLÁNÍ	③ -
DOPADY	⑤
VÝSLEDNÁ ZNÁMKA	③ -

SHRNUTÍ HODNOCENÍ

ÚVODNÍ KAPITOLA

téma	známka
Politické nasazení	4
Institucionální soudržnost	4
Strategická vize	3
Proaktivní přístup	3
Mezinárodní relevance	4
Průměr	3,6

TEMATICKÉ A REGIONÁLNÍ OKRUHY

téma	známka	význam
Postoj k prohlubování integrace	4,75	***
Ratifikace změny článku 136 Smlouvy o fungování Evropské unie	4,75	*
Vyjednávání víceletého finančního rámce EU	2,75	*
Vytváření tzv. Bankovní unie	2,50	*
Koordinace evropské politiky	4,00	**
Visegrádská skupina	1,75	***
Mezinárodní visegrádský fond	1,50	*
Spojené státy americké	2,00	**
Spolková republika Německo	2,00	***
Rusko	2,50	*
Polsko	2,50	**
Ukrajina v české zahraniční politice	2,50	*
Východní partnerství	1,00	*
Česká zahraniční politika a integrace zemí západního Balkánu	1,75	*
Český postoj ke konfliktu v Sýrii	3,00	*
Postoj ČR k blízkovýchodnímu mírovému procesu	3,00	*
Vztahy s Čínou: ekonomická a politická dimenze	2,00	*

TEMATICKÉ A REGIONÁLNÍ OKRUHY

téma	známka	v ýznam
Česká republika a lidská práva v Asii	2,50	*
Lidskoprávní a transformační politika	3,00	*
Česká politika v aliančních a unijních strukturách	1,50	**
Personální změny v rezortu obrany	4,00	*
Akviziční politika ministerstva obrany	2,50	*
Vize ekonomické diplomacie	3,50	**
Nástroje ekonomické diplomacie	3,50	*
Vážený průměr	2,73	
CELKOVÁ ZNÁMKA	2,99	

DOPORUČENÍ

- 1** Zapracovat nově zvoleného prezidenta do realizace jednotné zahraniční politiky. Prezident musí reprezentovat postoje formulované vládou, která by mu zároveň měla poskytnout prostor pro seberealizaci v tématech, jež pro něj budou prioritní a nebudou s oficiální linií v rozporu. Ve vztahu prezident-vláda musí být v zahraniční politice obnovena vzájemná důvěra a vytvořena produktivní atmosféra.
- 2** Reagovat na lidickou iniciativu německého prezidenta Gaucka podobně vstřícným krokem. Prostor se zde otevírá především pro prezidenta Miloše Zemana, který – i přes instrumentální zneužívání protiněmeckých sentimentů ve volební kampani – opakovaně odsoudil přinejmenším tzv. „divoký odsun“ sudetských Němců. Ideální možností by bylo uctění památky obětí některého z největších excesů této fáze odsunu, např. v Ústí nad Labem, v Postoloprtech či v Brně. Mělo by se jednat především o smířlivé a lidské gesto, které by šlo nad rámec, nikoliv proti duchu česko-německé deklarace.
- 3** Realizovat koherentní a konzistentní evropskou politiku. ČR by měla přistoupit k Fiskální smlouvě i Paktu euro plus, neboť s principy zahrnutými do těchto iniciativ již dříve souhlasila v rámci sekundárně-právní legislativy, případně je prosazuje v domácí hospodářské politice. Stejně tak by měla dokončit ratifikaci změny článku 136 Smlouvy o fungování EU. Vláda by měla přestat vysílat ostatním partnerům v EU signál, že se chce vydělovat z integračního procesu. Nekonzistentní evropská politika oslabuje váhu ČR i v bilaterálních vztazích, včetně těch strategických – s Polskem a Německem. ČR by měla usilovat o zastavení neblahého de-evropeizačního trendu v těchto relacích. Stejný posun by měl nastat i v rámci Visegrádské spolupráce.
- 4** Předložit Koncepti působení České republiky v Evropské unii, k jejímuž vypracování se vláda zavázala v programovém prohlášení. Evropská politika bez vize i absence zájmu o tuto oblast ze strany politických elit ukazuje, že je třeba zahájit širokou debatu o českém působení v EU. Nastartování diskuze zahrnující hospodářské a sociální partnery a občanskou společnost, která by byla moderována Ministerstvem zahraničních věcí nebo Úřadem vlády, se jeví jako vhodný krok k explicitní formulaci základních východisek a jejich vnesení do společensko-politické diskuze.
- 5** Nezříkat se podpory lidských práv a demokratické transformace, naopak tuto dimenzi efektivněji využít. Dlouhodobá podpora lidských

práv v zahraničí a konsistentní transformační politika patří mezi hlavní devízy české zahraniční politiky. Unikátní je i propojení vládní politiky s činností nevládních organizací. Veřejně vznášené pochybnosti představitelů státu v této oblasti jsou kontraproduktivní, oslabují dlouhodobě budovanou značku a ani nepřinesou dostatečný efekt v podobě obchodních příležitostí v nedemokratických zemích. ČR by naopak měla usilovat o maximální zviditelnění této dimenze svého působení, včetně aktivnějšího vystupování v rámci V4 a Evropské nadace pro demokracii.

6 Významněji podpořit občanskou společnost v Rusku. Představitelé ČR neměli věnovat pozornost pouze mediálně známým postavám jako Pussy Riot, ale měli by hlasitěji podporovat i jiné představitele občanské společnosti, kultury nebo opozice, kteří mají širší podporu ruské veřejnosti. ČR by měla usilovat o dosažení jednotné pozice v rámci EU, odsuzující represe občanské společnosti a vedoucí ke zvýšené podpoře ruských nevládních organizací, včetně těch neregistrovaných. Na místě je např. prosazování podpory také v rámci Evropské nadace pro demokracii. EU by měla přijmout evropskou obdobu Magnitského zákona, který bude zahrnovat sankce vůči představitelům ruského režimu zodpovědným za porušování lidských práv.

7 Přispívat k realizaci a prohlubování Východního partnerství. Pozici ČR by posílilo, kdyby dosáhla širšího zastoupení českých pracovníků v rámci Delegací Evropské unie v partnerských zemích. Podstatným krokem by bylo také zjednodušení a zefektivnění české vízové politiky, např. vydáváním víz na pětileté období. ČR by se měla zasadit o zavedení bezvízového styku s Moldávií, pokud splní v roce 2013 podmínky vízového dialogu.

8 Prosazovat integraci zemí západního Balkánu do EU na bilaterálním i multilaterálním poli. Účelně by měly být využity možnosti Visegrádské skupiny, aby bylo dosaženo pokroků v integračních procesech s Makedonií, Srbskem a Albánií. Možným nástrojem je vytvoření společného non-paperu reagujícího na pravidelnou hodnotící zprávu Evropské komise. Visegrádská skupina by také měla pokračovat v podpoře vzájemné komunikace a spolupráce západobalkánských zemí. Právě model V4 by mohl působit jako vhodná inspirace.

9 Využít kapacit uvolněných stahování z Afghánistánu k aktivnějšímu zapojení do Společné bezpečnostní a obranné politiky EU. ČR obstála v Afghánistánu se ctí a rozhodnutí nadále podporovat stabilitu země

nevojenskými prostředky je správné. Současně je zřejmé, že Evropa bude muset dříve či později reagovat na obrat pozornosti USA k pacifickému regionu. Destabilizace Blízkého východu a severní Afriky je problémem, jehož řešení se Evropa nevyhne, jak ukazuje např. francouzská operace v Mali. Při zachování nezbytné míry komplementarity s NATO by se ČR měla aktivně zapojit také do evropských civilních a vojenských misí, které nabízejí jedinečnou příležitost využít know-how, jež ozbrojené síly, diplomacie i neziskové organizace získaly během dekády působení v Afghánistánu.

10 Zkoordinovat a zjednodušit působení MZV a MPO v ekonomické diplomacii. MZV by měla příslušet zejména koordinace a technické a formální zastřešení vnější reprezentace ČR, neboť jednotlivé resorty nemohou v zahraničí působit zcela samostatně. MPO by pak mělo být faktickým garantem podpory exportu a získávání investic, zejména proto, že kariérní diplomaté bez reálné zkušenosti s obchodní sférou nemohou efektivně zastupovat zájmy exportérů.

ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY (AMO)

Asociace pro mezinárodní otázky je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Základním posláním AMO je přispívat k hlubšímu porozumění mezinárodnímu dění. Díky svým aktivitám v České republice i v zahraničí a dlouholeté historii je AMO vnímána jako čelní nezávislá instituce svého druhu v ČR.

K DOSAŽENÍ SVÝCH CÍLŮ AMO:

- formuluje a vydává studie a analýzy;
- pořádá mezinárodní konference, expertní semináře, kulaté stoly, veřejné diskuze;
- organizuje vzdělávací projekty;
- prezentuje kritické názory a komentáře k aktuálnímu dění pro domácí a zahraniční média;
- vytváří příznivější podmínky pro růst nové generace expertů;
- podporuje zájem o disciplínu mezinárodních vztahů mezi širokou veřejností;
- spolupracuje s řadou dalších domácích i zahraničních institucí.

VÝZKUMNÉ CENTRUM AMO

Výzkumné centrum ASOCIACE PRO MEZINÁRODNÍ OTÁZKY je předním českým think-tankem, který není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskuzi. Hlavním cílem Výzkumného centra je systematické sledování, analýza a komentování mezinárodního dění se zvláštním zaměřením na zahraniční politiku České republiky.

ZŮSTAŇTE S NÁMI!

www.amo.cz ■ euro.amo.cz ■ www.facebook.com/AMO.cz